

สสค. (eMail)

วค. 162

ส่ง : กวค.

วันที่ 6 ธค 66

รับที่ : ส11520/66

เวลา 9.15

6 ธ.ค. 2566 เวลา 9.00 น.

ที่ นร ๑๑๐๔/๗๑๓๘

สำนักงานสภาพัฒนาการ

เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๔๖๒ ถนนกรุงเกษม กรุงเทพฯ ๑๐๑๐๐

๔ ธันวาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ภาวะสังคมไทยไตรมาสสาม ปี ๒๕๖๖

เรียน เลขาธิการคณะกรรมการรัฐมนตรี

สิ่งที่ส่งมาด้วย QR Code รายงานภาวะสังคมไทยไตรมาสสาม ปี ๒๕๖๖

ด้วย สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ขอเสนอเรื่อง ภาวะสังคมไทยไตรมาสสาม ปี ๒๕๖๖ มาเพื่อคณะกรรมการรัฐมนตรีทราบ โดยเรื่องนี้เข้าข่ายที่จะให้นำเสนอคณะกรรมการรัฐมนตรีได้ตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการเสนอเรื่องและการประชุมคณะกรรมการรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๘ มาตรา ๔ (๑)

ทั้งนี้ เรื่องดังกล่าวมีรายละเอียด ดังนี้

๑. เหตุผลความจำเป็นที่ต้องเสนอคณะกรรมการรัฐมนตรี

ภาวะสังคมไทยไตรมาสสาม ปี ๒๕๖๖ เป็นการดำเนินการตามพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑ มาตรา ๒๐ (๕) ซึ่งเข้าข่ายที่จะต้องนำเสนอคณะกรรมการรัฐมนตรีตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการเสนอเรื่องและการประชุมคณะกรรมการรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๘ มาตรา ๔ (๑)

๒. ความเร่งด่วนของเรื่อง

ไม่มี

๓.สาระสำคัญและข้อเท็จจริง

๓.๑ ความเคลื่อนไหวทางสังคมไตรมาสสาม ปี ๒๕๖๖

๑) สถานการณ์ด้านแรงงานไตรมาสสาม ปี ๒๕๖๖ ปรับตัวดีขึ้นต่อเนื่องจากการเพิ่มขึ้นของการจ้างงานทั้งในและนอกภาคเกษตรกรรม การว่างงานอยู่ในระดับต่ำที่ร้อยละ ๐.๙๙ แต่มีผู้เสมือนว่างงานเพิ่มขึ้น

การจ้างงาน ผู้มีงานทำมีจำนวนทั้งสิ้น ๔๐.๑ ล้านคน เพิ่มขึ้นจากช่วงเดียวกันของปีก่อนหน้าร้อยละ ๑.๓ จากการขยายตัวของการจ้างงานภาคเกษตรกรรมที่ร้อยละ ๒.๐ ขณะที่นอกภาคเกษตรกรรมขยายตัวร้อยละ ๑.๐ โดยเฉพาะสาขาโรงแรมและภัตตาคารที่ขยายตัวกว่าร้อยละ ๘.๓ ตามจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เพิ่มขึ้นเกือบ ๒ เท่าจากปีก่อน เช่นเดียวกับ สาขาการก่อสร้างและสาขาการขนส่งและเก็บสินค้า ที่ฟื้นตัวต่อเนื่องจากไตรมาสก่อนหน้าที่ร้อยละ ๒.๙ และ ๒.๑ ตามลำดับ สำหรับสาขาการผลิต การจ้างงานปรับตัวดีขึ้นร้อยละ ๐.๖ โดยเป็นผลจากการผลิตสินค้าเพื่อขายในประเทศ อาทิ อาหารและเครื่องดื่ม โลหะขั้นมูลฐาน แต่สาขาการผลิตเพื่อส่งออกในหลายสาขามีแนวโน้มจ้างงานลดลง ชั่วโมงการทำงานลดลงเล็กน้อย โดยชั่วโมงการทำงานเฉลี่ยในภาพรวมและของเอกชนอยู่ที่ ๔๒.๔ และ ๔๖.๑ ชั่วโมงต่อสัปดาห์ จากจำนวนผู้ทำงานล่วงเวลาที่ลดลงร้อยละ ๒.๐ ขณะที่ผู้เสมือนว่างงานที่เพิ่มขึ้นร้อยละ ๒๔.๙ อัตราการว่างงานอยู่ในระดับใกล้เคียงกับช่วงก่อน COVID-19 โดยลดลงมาอยู่ที่ร้อยละ ๐.๙๙ หรือมีผู้ว่างงานจำนวน ๔.๐๑ แสนคน

/ประเด็นที่...

ประเด็นที่ต้องติดตามในระยะถัดไป ได้แก่ ๑) การยกระดับผลิตภาพแรงงานภาคเกษตรกรรม โดยผลิตภาพแรงงานในภาคการเกษตรของไทยขยายตัวต่ำที่สุดในภูมิภาคอาเซียน ๒) การหดตัวของ การส่งออกอาจส่งผลกระทบต่อ การจ้างงานในสาขาการผลิต โดยการส่งออกที่ลดลงตั้งแต่ไตรมาสสามปี ๒๕๖๕ อาจกระทบต่อการจ้างงานในสาขาการผลิตเพื่อการส่งออกที่สำคัญหลายรายการ อาทิ ผลิตภัณฑ์คอมพิวเตอร์และอิเล็กทรอนิกส์ ผลิตภัณท์ยางและพลาสติก อุปกรณ์ไฟฟ้า และ ๓) ระดับราคาสินค้าที่อาจปรับตัวสูงขึ้น ก่อนการปรับอัตราค่าจ้าง ซึ่งการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าก่อนการปรับอัตราค่าจ้างขึ้นต่ำราคาสินค้ามักจะปรับตัวเพิ่มขึ้นก่อนล่วงหน้าอย่างน้อย ๖ เดือน ซึ่งเป็นการปรับเพิ่มขึ้นทั้งที่ต้นทุนการผลิตไม่ได้เปลี่ยนแปลง

๒) หนี้สินครัวเรือนในไตรมาสสอง ปี ๒๕๖๖ ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ ๓.๖ ขณะที่คุณภาพสินเชื่อภาพรวมปรับตัวลดลงเล็กน้อย โดยมีประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญ ได้แก่ ความเสี่ยงต่อการติดกับดักหนี้ของเกษตรกรไทย และการเร่งดำเนินมาตรการปรับโครงสร้างหนี้แก่ลูกหนี้ที่ได้รับผลกระทบจาก COVID-19

ไตรมาสสอง ปี ๒๕๖๖ หนี้สินครัวเรือนมีมูลค่า ๑๖.๐๗ ล้านล้านบาท ขยายตัวร้อยละ ๓.๖ เพิ่มขึ้นจากไตรมาสเดียวกันของปีก่อน โดยมีสัดส่วนหนี้สินครัวเรือนต่อ GDP อยู่ที่ร้อยละ ๙๐.๖ คงที่เมื่อเทียบกับไตรมาสที่ผ่านมา หากพิจารณาหนี้ครัวเรือนรายวัตถุประสงค์ พบว่า สินเชื่อเกือบทุกประเภท ขยายตัวเพิ่มขึ้น โดยการขยายตัวของหนี้สินครัวเรือนมีที่มาจากหนี้เพื่ออสังหาริมทรัพย์และหนี้เพื่ออุปโภคบริโภคส่วนบุคคลเป็นหลัก ความสามารถในการชำระหนี้ของครัวเรือนลดลงเล็กน้อย โดย NPLs มีมูลค่า ๑.๔๗ แสนล้านบาท เพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๒.๖๘ จากไตรมาสก่อน และคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๒.๗๑ ต่อสินเชื่อรวม

ประเด็นหนี้สินครัวเรือนที่ควรให้ความสำคัญ ได้แก่ (๑) ความเสี่ยงในการติดกับดักหนี้ของเกษตรกรไทยจากมาตรการพักหนี้ จากผลการศึกษาถึงผลกระทบของมาตรการพักหนี้เกษตรกรที่ผ่านมาพบว่า มาตรการฯ ไม่สามารถลดหนี้ของเกษตรกรได้มากนักเพราะเกษตรกรที่เข้าร่วมมักมีการก่อหนี้เพิ่มเนื่องจากรายได้จากการทำการเกษตรยังไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย ดังนั้น ต้องมีการยกระดับรายได้ควบคู่กับการดำเนินมาตรการฯ และ (๒) การเร่งดำเนินมาตรการปรับโครงสร้างหนี้แก่ลูกหนี้ที่ได้รับผลกระทบจาก COVID-19 เนื่องจากยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทั้งมูลค่าหนี้และบัญชีที่เป็นหนี้เสีย

๓) การเจ็บป่วยด้วยโรคเฝ้าระวังในไตรมาสสาม ปี ๒๕๖๖ เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะโรคไข้หวัดใหญ่ที่มีความรุนแรงในหลายพื้นที่ อีกทั้งการฆ่าตัวตายจากปัญหาสุขภาพจิตมีอัตราเพิ่มขึ้น และยังพบปัญหาเด็กและเยาวชนที่มีภาวะอ้วนและเสี่ยงต่อโรคไม่ติดต่อเรื้อรังมากขึ้น

การเจ็บป่วยด้วยโรคเฝ้าระวังเพิ่มขึ้นร้อยละ ๙๙.๙ จากการเพิ่มขึ้นของผู้ป่วยด้วยโรคไข้หวัดใหญ่ที่เริ่มมีการระบาดมาตั้งแต่ไตรมาสหนึ่ง ปี ๒๕๖๖ โดยผู้ป่วยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยเด็กและวัยเรียนอายุ ๕ - ๑๔ ปี ซึ่งพบการระบาดเป็นกลุ่มในสถานที่ที่คนอยู่รวมกันจำนวนมาก ได้แก่ โรงเรียนเรือนจำ วัด และค่ายทหาร ขณะที่สถานการณ์สุขภาพจิตปรับตัวดีขึ้น ทั้งนี้ ประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญ คือ การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดใหญ่ที่มีความรุนแรงในหลายพื้นที่ อาทิ จังหวัดระยอง ภูเก็ต กรุงเทพมหานคร และ เชียงใหม่ ซึ่งมีอัตราการป่วยสูงกว่าพันคนต่อแสนประชากร รวมทั้งการฆ่าตัวตายจากปัญหาสุขภาพจิตที่มีอัตราเพิ่มสูงที่สุดในรอบ ๕ ปี และเด็กและเยาวชนไทยมีภาวะอ้วนเสี่ยงต่อโรคไม่ติดต่อเรื้อรังมากขึ้น

๔) การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และบุหรี่ยในไตรมาสสาม ปี ๒๕๖๖ เพิ่มขึ้นร้อยละ ๓.๒ ซึ่งจำเป็นต้องมีการรณรงค์ลดละเลิกสุราและการดื่มอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม นอกจากนี้ ยังต้องเฝ้าระวังและติดตามบุหรี่ยไฟฟ้ารูปแบบใหม่ที่ตั้งดูดเยาวชนให้เข้าถึงมากยิ่งขึ้น

การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และบุหรี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ ๓.๒ โดยเป็นการเพิ่มขึ้นของการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ร้อยละ ๔.๗ และการบริโภคบุหรี่ยร้อยละ ๐.๙ เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเดินทางเข้ามาเพิ่มขึ้น ซึ่งในระยะถัดไปมีประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญ คือ การรณรงค์ลดละเลิกสุราให้เข้าถึงคนทุกกลุ่มวัย จากผลสำรวจของศูนย์วิจัยปัญหาสุรา ในปี ๒๕๖๕ พบว่า การรณรงค์ลดละเลิกสุราอย่างต่อเนื่องมีส่วนช่วยในการลดจำนวนนักดื่ม รวมทั้งปัจจุบันมีการอนุญาตให้สถานบันเทิงขยายระยะเวลาการเปิดในบางพื้นที่ ซึ่งต้องรณรงค์ให้นักท่องเที่ยวสถานบันเทิงดื่มอย่างรับผิดชอบ และต้องติดตามและเฝ้าระวังบุหรี่ยไฟฟ้ารูปแบบใหม่ที่ตั้งจุดเยาวชนให้เข้าถึงมากยิ่งขึ้น อาทิ บุหรี่ยไฟฟ้า “Toy Pod” ที่มีลักษณะคล้ายของเล่นเด็กและเลียนแบบการ์ตูนดังที่เด็กชื่นชอบ

๕) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินปรับตัวขึ้น โดยคดีอาญาโดยรวมลดลงร้อยละ ๑๓.๗ และผู้ประสบภัยทางถนนลดลงร้อยละ ๒๐.๕ แต่ยังคงต้องเฝ้าระวังกลุ่มเยาวชนเล่นการพนันออนไลน์ รวมทั้งมาตรการป้องกันการก่ออาชญากรรมโดยใช้อาวุธปืน และมีระบบแจ้งเตือนกรณีเกิดภัยพิบัติและเหตุฉุกเฉิน

ไตรมาสสาม ปี ๒๕๖๖ คดีอาญารวมมีการรับแจ้งทั้งสิ้น ๙๐,๑๐๗ คดี ลดลงจากไตรมาสเดียวกันของปี ๒๕๖๕ ร้อยละ ๑๓.๗ โดยเป็นคดียาเสพติด ๖๙,๓๒๕ คดี ลดลงร้อยละ ๒๐.๕ ขณะที่คดีชีวิต ร่างกาย และเพศ รับแจ้ง ๔,๔๗๖ คดี และคดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สินรับแจ้ง ๑๖,๓๐๖ คดี เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๗.๒ และ ๒๑.๗ ตามลำดับ ด้านอุบัติเหตุทางถนน จากข้อมูลของศูนย์ข้อมูลอุบัติเหตุเพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยทางถนน พบผู้ประสบภัย ๑๙๒,๘๙๖ ราย ลดลงร้อยละ ๒๐.๕ จากช่วงเดียวกันของปีก่อน ในจำนวนนี้เป็นผู้เสียชีวิตสะสม ๓,๐๗๙ ราย ลดลงร้อยละ ๑๘.๕ ทั้งนี้ แม้ว่าผู้เสียชีวิตจะลดลงต่อเนื่อง แต่ยังคงห่างจากเป้าหมายตามแผนแม่บทความปลอดภัยทางถนน พ.ศ. ๒๕๖๕ – ๒๕๗๐ ที่กำหนดเป้าหมายผู้เสียชีวิตไว้ที่ ๘,๔๗๔ คน หรือประมาณ ๒,๑๑๘ คนต่อไตรมาส

ประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญ ได้แก่ (๑) การเฝ้าระวังกลุ่มเยาวชนเล่นการพนันออนไลน์ ผลสำรวจพฤติกรรมการเล่นพนันออนไลน์ของกลุ่มคนรุ่นใหม่ (Gen Z) ของศูนย์ศึกษาปัญหาการพนัน พบผู้เล่นพนันถึง ๒.๙๙ ล้านคน และมีเงินหมุนเวียนกว่า ๕๘,๖๗๕ ล้านบาทต่อปี (๒) การหามาตรการป้องกันการก่ออาชญากรรมโดยใช้อาวุธปืน ข้อมูลสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ในปี ๒๕๖๕ มีจำนวนคดีความผิดที่เกี่ยวข้องกับอาวุธปืนถึง ๔๑,๙๘๘ คดี โดยร้อยละ ๘๒.๔ เป็นการใช้อาวุธปืนไม่มีทะเบียน และระหว่างปี ๒๕๖๓ – ๒๕๖๖ ไทยยังเผชิญเหตุการณ์กราดยิงถึง ๘ ครั้ง สะท้อนให้เห็นว่า ไทยจำเป็นต้องมีการกำกับดูแลการเข้าถึงแหล่งซื้อขายควบคู่กับการควบคุมอาวุธปืนและสิ่งเทียมอาวุธปืนอย่างเคร่งครัด และ (๓) การมีระบบแจ้งเตือนกรณีเกิดภัยพิบัติและเหตุฉุกเฉิน ปัจจุบันไทยมีระบบการแจ้งเตือนภัยพิบัติ แต่ยังขาดการแจ้งเตือนภัยฉุกเฉินอาชญากรรมที่เหมาะสม จึงควรเร่งดำเนินการเพื่อป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น

๖) การร้องเรียนผ่านสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) เพิ่มขึ้นเล็กน้อย ขณะที่การร้องเรียนผ่านสำนักงาน กสทช. ลดลงกว่าร้อยละ ๔๐.๘ สำหรับประเด็นที่ต้องติดตามและเฝ้าระวัง คือ ปัญหาการไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการคิดค่าไฟฟ้าและค่าน้ำประปาของหอพัก ห้างเช่า และอะพาร์ตเมนต์ ภัยทางการเงินจากการถูกหลอกลวงผ่านสินเชื่อออนไลน์ และปัญหาด้านน้ำดื่มหยอดเหรียญอัตโนมัติไม่ได้มาตรฐาน

ไตรมาสสาม ปี ๒๕๖๖ ภาพรวมการรับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคเพิ่มขึ้นร้อยละ ๐.๘ จากช่วงเดียวกันของปีที่ผ่านมา โดยการร้องเรียนผ่าน สคบ. เพิ่มขึ้นร้อยละ ๔.๓ โดยเฉพาะในบริการด้านขายตรงและตลาดแบบตรง ขณะที่การร้องเรียนในกิจการโทรคมนาคมของสำนักงาน กสทช. ลดลงร้อยละ ๔๐.๘ โดยการร้องเรียนเกี่ยวกับโทรศัพท์เคลื่อนที่ ยังคงมีมากที่สุด

ประเด็นที่ต้องติดตามและเฝ้าระวัง คือ ๑) การไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการคิดค่าไฟฟ้าและค่าน้ำประปาของหอพัก ห้างเช่า และอะพาร์ตเมนต์ ซึ่งพบว่าผู้เช่าต้องเสียค่าไฟและค่าน้ำ ในอัตราที่สูงกว่าต้นทุนที่ผู้ประกอบการจ่ายจริง ซึ่งเป็นความผิดตามประกาศคณะกรรมการว่าด้วยสัญญา ๒) ภัยทางการเงินจากการถูกหลอกลวงเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์สินเชื่อผ่านช่องทางออนไลน์ ข้อมูลศูนย์คุ้มครองผู้ใช้บริการทางการเงิน ๒๕๖๕ พบว่า มีการร้องเรียนภัยทางการเงินจำนวน ๓,๗๒๗ เรื่อง เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๖๔ ถึง ๑.๓ เท่าตัว โดยเฉพาะการหลอกลวงเกี่ยวกับสินเชื่อออนไลน์ และ ๓) ปัญหาตู้ ATM หยอตเหรียญอัตโนมัติไม่ได้มาตรฐาน โดยมูลนิธิเพื่อผู้บริโภคสำรวจตู้ ATM หยอตเหรียญ ในกรุงเทพฯ ในเดือน สิงหาคม ๒๕๖๕ - สิงหาคม ๒๕๖๖ พบว่า มีตู้ ATM หยอตเหรียญที่ถูกกฎหมายเพียงร้อยละ ๑๐.๐ ขณะที่ร้อยละ ๘๗.๒ ยังไม่ติดฉลากควบคุมคุณภาพการเปลี่ยนใส่กล่องน้ำ และร้อยละ ๙๑.๐ ไม่แสดงรายงานการตรวจคุณภาพน้ำ ซึ่งผิดตามข้อกำหนดของกรุงเทพฯ และประกาศของ สคบ.

๓.๒ สถานการณ์ทางสังคมที่สำคัญ

๑) ชื่อก่อน จ่ายทีหลัง (Buy Now Pay Later) : เทรนด์ในการเข้าถึงสินเชื่อยุคใหม่

ปัจจุบันการขยายตัวของการซื้อขายสินค้า/บริการผ่านช่องทางออนไลน์ และการเชื่อมโยงของฐานข้อมูลและพฤติกรรมของผู้บริโภค ทำให้ผู้ประกอบการและสถาบันการเงินสามารถให้สินเชื่อกับผู้บริโภคได้ง่ายขึ้น และทำให้เกิดบริการผ่อนชำระที่เรียกว่า “ชื่อก่อน จ่ายทีหลัง” หรือ “Buy Now Pay Later (BNPL)” โดยถือเป็นบริการที่เข้ามาเพิ่มโอกาสการเข้าถึงสินเชื่อในกลุ่มผู้มีรายได้น้อยทั้งในรูปแบบออฟไลน์หรือออนไลน์ ซึ่งผู้ซื้อสินเชื่อใช้เพียงบัตรประชาชนเท่านั้น จากการเข้าถึงสินเชื่อที่ง่ายดังกล่าว ทำให้การใช้บริการ BNPL แพร่หลายอย่างมาก โดยในปี ๒๕๖๕ มีจำนวนผู้ใช้ทั่วโลกกว่า ๓๖๐ ล้านคน และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็น ๙๐๐ ล้านคน ในปี ๒๕๗๐ อีกทั้งในปี ๒๕๖๔ BNPL ยังสามารถสร้างมูลค่าตลาดได้ถึง ๑.๒ แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ สำหรับประเทศไทยจากรายงาน “Thailand Buy Now Pay Later Market Report ๒๐๒๒” คาดว่า มูลค่าตลาด BNPL ในปี ๒๕๖๕ อยู่ที่ประมาณ ๕.๕ - ๖.๕ หมื่นล้านบาท จากสถานการณ์ดังกล่าว สศช. ร่วมกับบริษัท ศูนย์วิจัยเพื่อการพัฒนาสังคมและธุรกิจ จำกัด จึงได้ศึกษาและสำรวจพฤติกรรมและทัศนคติของผู้ใช้ BNPL ในกลุ่มประชาชนที่มีอายุระหว่าง ๑๕ - ๕๕ ปี และพบว่า ร้อยละ ๒๓.๑ ของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นผู้ที่เคยใช้บริการ BNPL ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่ม Gen Y และใช้จ่ายผ่านช่องทางออนไลน์เป็นหลัก โดยผู้ใช้งานมากกว่า ๑ ใน ๓ มีรายได้น้อยกว่า ๑๕,๐๐๐ บาทต่อเดือน อีกทั้ง ผู้ใช้เกือบทั้งหมดไม่เคยผัดผ่อนชำระในรอบ ๖ เดือนที่ผ่านมา

อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมการใช้บริการ และทัศนคติของผู้ใช้บริการสะท้อนให้เห็นถึงความเสี่ยงของ BNPL ในหลายประการ คือ ๑) มากกว่าครึ่งของเด็ก Gen Z ที่มีรายได้ต่ำกว่า ๑๕,๐๐๐ บาทใช้บริการ BNPL และส่วนใหญ่ใช้จ่ายไปกับเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมเสี่ยงของเด็กรุ่นใหม่ที่ชอบก่อหนี้เกินตัวในอนาคต ๒) BNPL กระตุ้นให้เกิดการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการได้ง่ายขึ้นขณะที่ผู้ใช้ BNPL ยังเป็นกลุ่มที่มีหนี้หลายประเภท โดยผู้ใช้บริการ BNPL มากกว่า ๓ ใน ๕ ระบุว่า ตัดสินใจซื้อสินค้าได้เร็วขึ้น หากมีบริการผ่อนชำระ อีกทั้ง ผู้ใช้บริการ BNPL เกือบครึ่งมีภาระหนี้อยู่แล้ว (ไม่รวมหนี้ BNPL) จึงอาจนำไปสู่ความเสี่ยงในการผัดผ่อนชำระหนี้และเกิดหนี้เสียในระยะถัดไป ๓) ผู้ใช้บริการ BNPL ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการจะซื้อของไม่จำเป็นมากขึ้นหากมีการผ่อนชำระ รวมทั้งเห็นด้วยกับการใช้จ่ายเพื่อให้รางวัลกับตนเองก่อนการตัดสินใจออมหรือลงทุน สะท้อนให้เห็นว่า บริการ BNPL อาจทำให้ผู้ใช้ขาดวินัยการออมและการลงทุน และ ๔) ผู้ใช้บริการ BNPL ได้รับข้อมูลจากผู้ให้กู้ยืมยังไม่ครบถ้วน และต้องการการกำกับดูแลจากภาครัฐ อาทิ ข้อมูลเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ย จากประเด็นข้างต้นชี้ให้เห็นว่า แม้ BNPL จะมีแนวโน้มเติบโตต่อเนื่อง และมีส่วนช่วยให้ผู้มีรายได้น้อยสามารถเข้าถึงสินเชื่อได้ แต่อาจนำไปสู่การมีพฤติกรรมการใช้จ่ายที่ไม่เหมาะสมและการติดกับดักหนี้ ดังนั้น ประเทศไทยต้องมีการกำกับดูแลที่ครอบคลุมผู้ให้บริการ BNPL ทุกประเภทอย่างชัดเจน ดังเช่นในหลายประเทศ รวมถึงผู้ใช้บริการจำเป็นต้องมีวินัยทางการเงิน เพื่อให้ตระหนักถึงความเสี่ยงในการเป็นหนี้และการใช้จ่ายเกินตัว

๒) Solo Economy : เศรษฐกิจรูปแบบใหม่ในยุคอยู่คนเดียว

การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างครัวเรือนที่มีคนอาศัยอยู่คนเดียวมากขึ้น ทำให้ Solo economy เติบโตอย่างมากทั่วโลก และส่งผลให้ธุรกิจในประเทศต่าง ๆ เริ่มปรับตัว เนื่องจากพฤติกรรมการใช้จ่ายของคนกลุ่มนี้มีมูลค่าสูงกว่าคนกลุ่มอื่น สำหรับประเทศไทย จำนวนครัวเรือนคนเดียว ในปี ๒๕๖๕ มีจำนวนกว่า ๗ ล้านครัวเรือน หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๒๖.๑ ของครัวเรือนทั้งหมด เพิ่มขึ้นอย่างมาก จากร้อยละ ๑๖.๔ ในปี ๒๕๕๕ ซึ่ง Euromonitor ระบุว่า ไทยเป็น ๑ ใน ๑๐ ประเทศที่มีค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค ของครัวเรือนคนเดียวสูงที่สุดในเอเชียแปซิฟิก อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาธุรกิจของไทย พบว่า ยังไม่ค่อยปรับตัว เพื่อตอบรับกับคนกลุ่มนี้มากนัก มีเพียงการส่งเสริมในภาคการท่องเที่ยวและธุรกิจร้านอาหารที่รองรับลูกค้า ที่มาคนเดียวเท่านั้น ขณะที่ครัวเรือนกลุ่มนี้ยังมีพฤติกรรมที่อาจสร้างประโยชน์ต่อภาคธุรกิจหลายด้าน ได้แก่ ๑) ที่อยู่อาศัยแนวตึกตอบโจทย์ความต้องการของครัวเรือนคนเดียวมากขึ้น โดยปี ๒๕๖๕ ครัวเรือนคนเดียว อาศัยอยู่ในห้องชุดฯ คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๒๔.๐ และมีจำนวนผู้อยู่อาศัยอยู่ในห้องชุดฯ เพิ่มขึ้นจากปี ๒๕๖๔ ถึง ร้อยละ ๙๒.๙ ๒) เมื่อต้องอยู่คนเดียว การคลายเหงาจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยเมื่อพิจารณาค่าใช้จ่ายอื่นที่ไม่ใช่อาหาร และเครื่องดื่ม พบว่า ครัวเรือนคนเดียวมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางและการสื่อสารคิดเป็นสัดส่วนมากถึงร้อยละ ๒๗.๖ ในปี ๒๕๖๕ สูงกว่าค่าใช้จ่ายประเภทอื่น นอกจากนี้ ยังมีแนวโน้มชอบเลี้ยงสัตว์และปลูกต้นไม้ ๓) ครัวเรือนคนเดียว มีแนวโน้มท่องเที่ยวมากขึ้น และเกือบ ๑ ใน ๓ ของครัวเรือนคนเดียวยังชอบทำกิจกรรมทางด้านศาสนาอีกด้วย และ ๔) ครัวเรือนคนเดียวส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการสร้างหลักประกันในชีวิตด้วยการทำประกัน ในปี ๒๕๖๕ ครัวเรือนคนเดียวกว่า ๔.๙ ล้านคน มีการทำประกันชีวิต/ประกันภัย หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๖๘.๘ ของครัวเรือน คนเดียวทั้งหมด ในจำนวนนี้มีครัวเรือนร้อยละ ๓.๔ ที่ทำประกันสุขภาพเพิ่มเติม จากพฤติกรรมข้างต้นชี้ให้เห็นว่า หากภาคธุรกิจมีการปรับตัวเพื่อพัฒนาสินค้าและบริการให้ตอบสนองต่อคนกลุ่มดังกล่าว จะสามารถสร้าง มูลค่าเพิ่มให้กับภาคธุรกิจได้มากขึ้น

อย่างไรก็ตาม การมีครัวเรือนคนเดียวเป็นจำนวนมากไม่เพียงส่งผลดี และเป็นโอกาสทางเศรษฐกิจ แต่ยังสามารถสร้างปัญหาอื่นให้กับสังคมได้มากขึ้นเช่นกัน เนื่องจาก ๑ ใน ๓ ของ ครัวเรือนคนเดียวเป็นผู้สูงอายุที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป ขณะเดียวกัน ในปี ๒๕๖๔ ครัวเรือนคนเดียวกว่าร้อยละ ๑๖.๖ มีรายได้ต่ำกว่าค่าใช้จ่าย นอกจากนี้ สภาพแวดล้อมในปัจจุบันยังไม่เอื้อต่อการใช้ชีวิตคนเดียวมากนัก โดยเฉพาะปัญหาด้านความปลอดภัย ดังนั้น หากไทยจะยกระดับ Solo Economy ให้สามารถขับเคลื่อน เศรษฐกิจได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งมีประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญ คือ ๑) การเสริมสร้างทักษะทางการเงิน และการเข้าถึงหลักประกันรายได้หลังเกษียณตั้งแต่ในวัยแรงงาน ๒) การช่วยเหลือครัวเรือนผู้สูงอายุที่อยู่ลำพัง รวมทั้งส่งเสริมการทำกิจกรรมสร้างสรรค์ทางสังคม ควบคู่กับการปรับภูมิทัศน์สภาพแวดล้อมและเพิ่มพื้นที่ สาธารณะประโยชน์ ๓) การยกระดับความปลอดภัยทางสังคมที่เอื้อต่อการใช้ชีวิตคนเดียว และ ๔) การส่งเสริมให้ ภาคเอกชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เหมาะสมสอดคล้องกับพฤติกรรมของครัวเรือนคนเดียว

๓) Green bond : เครื่องมือในการสร้างความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม

การแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมและการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นเรื่องที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชนทั่วไป อย่างไรก็ตาม การดำเนินการ ดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยเงินทุนจำนวนมาก กรีนบอนด์หรือตราสารหนี้สีเขียวจึงถือเป็นหนึ่งในเครื่องมือทางการเงิน ที่สามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหา ซึ่งกรีนบอนด์ คือ ตราสารหนี้ที่นำเงินที่ได้จากการระดมทุนไปใช้เป็นเงินลงทุน หรือนำไปใช้กิจกรรมหรือโครงการที่มีคุณสมบัติเป็นโครงการเพื่อสิ่งแวดล้อม ครอบคลุมพลังงานหมุนเวียน การเพิ่ม ประสิทธิภาพการใช้พลังงาน การป้องกัน/ควบคุมมลพิษ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การอนุรักษ์ความ หลากหลายทางชีวภาพ การขนส่งที่ใช้พลังงานสะอาด การจัดการน้ำ/น้ำเสีย การปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพ

ภูมิอากาศ ผลิตภัณฑ์/เทคโนโลยีการผลิตที่รองรับเศรษฐกิจหมุนเวียน และอาคารเพื่อสิ่งแวดล้อม จากข้อมูล Climate Bond Initiative ในปี ๒๕๖๕ พบว่า โลกมีการออกกรีนบอนด์คิดเป็นมูลค่าสูงถึง ๔.๘๗ แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ (๑๗๗.๗ แสนล้านบาท) เพิ่มขึ้นจากประมาณ ๑ แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ (๓๖.๕ แสนล้านบาท) จากปี ๒๕๕๔ สำหรับประเทศไทย มูลค่าการออกกรีนบอนด์เพิ่มขึ้นเช่นกัน จาก ๕๑,๐๐๐ ล้านบาท ในปี ๒๕๖๒ เป็น ๘๕,๖๔๓ ล้านบาท ในปี ๒๕๖๕ ซึ่งการขยายตัวของกรีนบอนด์ในไทยเป็นผลมาจากการความต้องการของนักลงทุนที่เพิ่มขึ้นตามกระแสการรักษ์โลก โดยผู้ลงทุนสามารถระบุข้อกำหนดในการเป็นผู้สนับสนุนกิจกรรมส่งเสริมสภาพภูมิอากาศ โดยไม่จำเป็นต้องลงทุนทำโครงการด้วยตนเอง อีกทั้งผลตอบแทนของกรีนบอนด์ยังอยู่ในระดับใกล้เคียงกับการลงทุนในตราสารหนี้ทั่วไป และรัฐบาลยังให้สิทธิประโยชน์เพื่อสนับสนุนการออกกรีนบอนด์อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม แม้กรีนบอนด์จะมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น แต่ยังมีข้อจำกัดที่สำคัญหลายประการ คือ ๑) ตลาดกรีนบอนด์ยังมีขนาดเล็กและผู้ออกกรีนบอนด์ส่วนใหญ่เป็นบริษัทขนาดใหญ่ ๒) การออกกรีนบอนด์มีเงื่อนไขและขั้นตอนที่มากกว่าตราสารหนี้ทั่วไป อาทิ มีวัตถุประสงค์เฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม กระบวนการประเมิน/คัดเลือกโครงการ การจัดทำแนวทางการบริหารจัดการเงิน ตลอดจนการรายงานและเปิดเผยข้อมูลการดำเนินการ และ ๓) การขาดความชัดเจนในการกำหนดสาขาของธุรกิจสีเขียว รวมถึงปัญหาการฟอกเขียว (Greenwashing) หรือการแอบอ้างนำเงินลงทุนไปทำโครงการเพื่อสิ่งแวดล้อม แต่ไม่ได้มีการดำเนินการจริง ดังนั้น เพื่อส่งเสริมให้ภาคธุรกิจมีการใช้ประโยชน์จากกรีนบอนด์ได้อย่างแท้จริง ประเทศไทยจำเป็นต้องกำหนดนิยามกิจกรรมทางเศรษฐกิจสีเขียวให้ชัดเจน รวมทั้งต้องส่งเสริมให้สถาบันการเงินออกกรีนบอนด์ เพื่อนำมาให้อยู่ภายใต้การติดตามตรวจสอบย้อนกลับกับสถานประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็ก (SMEs) รวมถึงสถานประกอบการเพื่อสังคม (Social enterprise) ที่ดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อส่งเสริมและสร้างโอกาสให้สถานประกอบการทุกประเภทสามารถเข้าถึงเงินทุนเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม และสร้างความยั่งยืนให้มากขึ้น

๓.๓ บทความ “Social Budgeting : เครื่องมือในการวิเคราะห์การจัดสวัสดิการทางสังคม”

สศช. ได้มีการจัดทำข้อมูลงบประมาณด้านสังคม (Social Budgeting) ซึ่งเป็นเครื่องมือหนึ่งในการติดตามกระแสการเงินของระบบความคุ้มครองทางสังคม ที่ช่วยให้ภาครัฐสามารถออกแบบและดำเนินนโยบายในการจัดสวัสดิการทางสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยผลการจัดทำ Social Budgeting จากโครงการ/มาตรการทางสังคมที่สำคัญจำนวนทั้งสิ้น ๒๑ โครงการ ครอบคลุมงบประมาณกว่าร้อยละ ๙๓.๔ ของรายจ่ายด้านสังคมทั้งหมด พบว่า รายจ่ายของงบประมาณด้านสังคม ในปี ๒๕๖๔ มีมูลค่ากว่า ๑.๑๖ ล้านล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ ๗.๑๕ ของ GDP โดยส่วนใหญ่เป็นการให้เงินช่วยเหลือและเงินทดแทนรายได้ที่ส่งตรงไปให้แก่ผู้รับประโยชน์ และด้านที่มีการช่วยเหลือมากที่สุด คือ ด้านการเกษียณอายุ/เสียชีวิต ขณะที่รายรับของงบประมาณด้านสังคมส่วนใหญ่มาจากงบประมาณและเงินสมทบจากภาครัฐ โดยคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ ๘๐.๒

ทั้งนี้ มีข้อค้นพบที่สำคัญ ได้แก่ ๑) ภาครัฐต้องใช้จ่ายในโครงการด้านสังคมเพิ่มขึ้น ขณะที่การเก็บรายได้ยังทำได้ไม่เต็มศักยภาพ ซึ่งจะส่งผลให้ช่องว่างทางการคลังมีแนวโน้มแคบลง โดยระหว่างปี ๒๕๕๕ – ๒๕๖๒ ภาครัฐใช้จ่ายเงินสำหรับการจัดสวัสดิการด้านสังคม ขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ ๗.๑ ต่อปี ขณะที่รายได้สุทธิหลังหักการจัดสรรกลับขยายตัวเฉลี่ยเพียงร้อยละ ๔.๐ ส่วนหนึ่งเป็นผลจากรัฐยังเก็บรายได้ไม่เต็มศักยภาพ โดยเฉพาะภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีจำนวนผู้ยื่นภาษีและจ่ายภาษีคิดเป็นสัดส่วนไม่มาก ผลดังกล่าวทำให้สัดส่วนของเงินที่รัฐต้องใช้ในงบประมาณด้านสังคมต่อรายได้ของรัฐมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น และช่องว่างทางการคลังแคบลง ซึ่งหากไม่มีการเพิ่มรายได้หรืออัตราเงินสมทบจากแหล่งอื่น อาจทำให้รัฐต้องกู้ยืมเพื่อนำมาใช้จ่ายและเกิดหนี้สาธารณะมากขึ้นในอนาคต ๒) รายจ่ายความคุ้มครองทางสังคมเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ยังมีสัดส่วนน้อย โดยรายจ่ายของงบประมาณด้านสังคมปี ๒๕๖๔ กว่า ๓ ใน ๔ ถูกใช้ไปเพื่อการดูแลด้านการเกษียณอายุ/

เสียชีวิต และด้านสุขภาพ ขณะที่รายจ่ายด้านการศึกษาและด้านการเลี้ยงดูเด็ก/ครอบครัว มีสัดส่วนเพียงร้อยละ ๑๔.๕ ทั้งที่กำลังคนถือเป็นทุนที่สำคัญต่อการเติบโตของเศรษฐกิจในระยะยาว ๓) รายจ่ายของโครงการด้านสังคมที่เป็นตัวเงินนอกเหนือจากการเกษียณอายุและเสียชีวิตมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ปี ๒๕๕๕ มีมูลค่า ๐.๖ หมื่นล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็น ๖๓.๕ หมื่นล้านบาท ในปี ๒๕๖๑ และ ๑.๓๓ แสนล้านบาท ในปี ๒๕๖๔ อย่างไรก็ตาม โครงการในลักษณะดังกล่าวจะเน้นการให้ความช่วยเหลือมากกว่าการพัฒนาศักยภาพ อาทิ โครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ที่ส่วนใหญ่เน้นช่วยเหลือค่าอุปโภคบริโภคให้แก่ครัวเรือนที่มีรายได้น้อย ขณะที่โครงการเพิ่มศักยภาพผู้มีรายได้น้อย มีผู้เข้าร่วมเพียง ๒.๘ แสนคน จากจำนวนผู้ถือบัตรสวัสดิการทั้งหมด ๑๓.๔ ล้านคนซึ่งอาจไม่สามารถช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของครัวเรือนรายได้น้อยได้อย่างยั่งยืน และ ๔) ช่องว่างระหว่างรายรับและรายจ่ายของโครงการที่มีการสมทบจากภาครัฐมีแนวโน้มแคบลง ซึ่งอาจไม่เพียงพอสำหรับการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมในอนาคต โดยรายรับของโครงการที่มีการร่วมจ่ายสมทบเพิ่มขึ้นในอัตราที่ช้ากว่ารายจ่าย และเป็นประเด็นที่น่าเป็นห่วง โดยเฉพาะในโครงการที่ต้องจ่ายบำนาญบำนาญให้แก่สมาชิก ซึ่งรายรับจากเงินสมทบของสมาชิกใหม่มีแนวโน้มจะน้อยลง ขณะที่จำนวนผู้เกษียณอายุและสิทธิประโยชน์ที่จะให้แก่สมาชิกมีทิศทางเพิ่มขึ้น ซึ่งว่ากองทุนอาจมีความเสี่ยงที่จะมีเงินไม่เพียงพอ

ดังนั้น เพื่อรักษาสถานะทางการคลังไม่ให้ตึงตัวมากเกินไป และสร้างสมดุลระหว่างการจัดสวัสดิการแต่ละด้าน ภาครัฐต้องตระหนักถึง ๑) เน้นการดำเนินนโยบายในรูปแบบร่วมจ่ายมากขึ้น โดยต้องคำนึงถึงภาระทางการคลังและการยกระดับสังคมให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ในระยะยาว ๒) ปรับปรุงประสิทธิภาพการจัดเก็บภาษีให้ได้มากขึ้น ควบคู่ไปกับการสร้างการตระหนักรู้ถึงความสำคัญของภาษีเพื่อการจัดสวัสดิการและการพัฒนาประเทศ ๓) ส่งเสริมและผลักดันให้ประชาชนสร้างหลักประกันเพื่อชีวิตในยามเกษียณให้แก่ตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยต้องปลูกฝังทัศนคติทางการเงินที่ดีและการวางแผนการออมสำหรับอนาคตตลอดทุกช่วงวัย ๔) ปรับรูปแบบการให้สวัสดิการ โดยเน้นการพัฒนาทักษะและองค์ความรู้มากกว่าการให้ความช่วยเหลือทางการเงิน และ ๕) จัดทำฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ของสวัสดิการต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ภาครัฐสามารถออกแบบมาตรการได้อย่างเหมาะสม และลดปัญหาความซ้ำซ้อน

๔. ประโยชน์และผลกระทบ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อมูลและข้อสังเกตจากรายงานไปใช้ในการติดตามสถานการณ์ และหาแนวทางแก้ไขปัญหที่อาจจะเกิดขึ้น

๕. ค่าใช้จ่ายและแหล่งที่มา หรือการสูญเสียรายได้

ไม่มี

๖. ความเห็นหรือความเห็นชอบ/อนุมัติของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ไม่มี

๗. ข้อกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง

ไม่มี

๘. ข้อเสนอของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติขอให้นำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อ
โปรดทราบภาวะสังคมไทยไตรมาสสาม ปี ๒๕๖๖

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณานำเสนอคณะรัฐมนตรีต่อไปด้วย จะขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(นายดนุชา พิชยนันท์)

เลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

กองพัฒนาข้อมูลและตัวชี้วัดสังคม
โทร. ๐ ๒๒๘๐ ๔๐๘๕ ต่อ ๓๖๐๑
โทรสาร ๐ ๒๒๘๑ ๒๘๐๓
E-mail: Duangkamon@nesdc.go.th

สิ่งที่ส่งมาด้วย

